

„Mindig megfogta valaki a kezemet...”

A Magyar Tudományos Akadémián a közelmúltban adták át az első Cigány Ösztöndíjat, amelyet Orsós Zsuzsa, egy hétgyermekes roma család legkisebbik leánya nyert el. A pécsi egyetem Népegészségügyi Intézetének kutatója ezzel két évre kap segítséget doktori tanulmányaihoz. Munkatársunk megismerkedett Orsós Zsuzsával és nem mindennapi életútjával.

„Ez életem egyik legszebb napja, mert lám bebizonyosodott, hogy cigánylány is csinálhat tudományos karriert. Köszönöm a Magyar Tudományos Akadémiának, hogy mellém és a cigányság mellé állt. Ahhoz, hogy legyen egy akadémiai cigány doktorandusz, aki ráadásul nő létére idáig jutott, mindig kellett valaki, aki életem nehéz szakaszaiban megfogta a kezem és megnövelte fogyatkozó önbizalmamat. Osztály-, egyetemista- és munkatársak, tanárok, professzoraim.”

A Magyar Tudományos Akadémia első cigány ösztöndíjasát, aki halkán, könnyekkel küszködve, el-elcsukló hangon, alig hallhatóan, de szép magyar nyelven válaszolt az Akadémia őt méltató elnökének, Orsós Zsuzsának hívják. Pécssett szerzett biológus diplomát. Doktori tanulmányait is az egyetem Népegészségtani Intézetének ösztöndíjas kutatójaként kezdte 2005 szeptemberében. A helyszín – ahol átvette az új diplomát – az Akadémia elnöki tanács-terme.

A Cigány Ösztöndíjra – melyet elsőnek Orsós Zsuzsa kapott – harmincöt évesnél fiatalabb cigány származású fiatalok pályázhattak. Olyanok, akiknek nincs munkaviszonyból származó jövedelmük és doktori képzésükből még legalább huszonnégy hónap van hátra. Az ösztöndíj sorsáról kuratórium döntött. A győztes doktor- vagy mesterjelölttel két évre köt szerződést az Akadémia. Az ösztöndíj összege megegyezik a mindenkor közalkalmazott diplomás minimálbérrel, jelenleg 112 ezer forint.

Az első akadémiai cigány ösztöndíjjal a Pécsi Egyetem Népegészségügyi Intézetében találkoztunk újra. Orsós Zsuzsa éppen kiselőadást tartott a nevezetes p53 gén egy változatának előfordulásairól. Azt vizsgálja ugyanis hosszú ideje. S hogy miért nevezetes ez a gén? Matt Ridley „Génjeink” című könyvében ad rá magyarázatot: ez a gén érzékeli ugyanis a sejtek abnormális viselkedését – például azt, hogy rákos jellegű daganatot okoznak – és utasít más géneket, hogy a túlszaporodó sejt öngyilkosságot – tudományos kifejezéssel: apoptózist – kövessen el. Ezt a rendhagyó működést vizsgálta cigányok körében az a csoport, amelynek évek óta tagja Orsós Zsuzsa is. A kérdés az, hogy a p53 gén fokozottan hibás működése miatt a magyarokénál valóban nagyobb-e a rákhajlam a romák esetében? Egyelőre az észak-magyarországi oláh cigányokat vizsgálták, most kezdik a mintagyűjtést a baranyai és a somogyi beás cigányoknál.

A rövid tudományos közszereplés után alkalmunk

Orsós Zsuzsa

Bajtai László felvétele

nyílt közelebbről is megismerni az akadémiai ösztöndíjas kutatót és életrajzát. Úgy tűnhet, mintha szokatlanul egyenes vonalú lenne az új akadémiai ösztöndíjas pályája. Zsuzsa azonban kiigazít: ugyan hogy is lehetne így? Csakhamar kiderül: a Pakstól 14 kilométerre lévő Németkéren él a családja. Édesanya nem tud írni és olvasni. Zsuzsának hat testvére van. A lányt az első nagy sérelem a nyolcadik osztály vége felé érte, amikor az osztályfőnöknője azt ajánlotta neki, tanuljon szakmát. Ez máig is fáj. *Nem hiszem – mondja –, hogy a tanárnő bármelyik jó tanulóknak szakmát ajánlott volna.* Egy másik tanárnője azonban megfogta a lány kezét és azt tanácsolta, ne keseregjen, inkább próbáljon szerencsét Pécssett, hiszen kiváló érzéke van a kémiához. A középiskolát végül is kiemelkedő eredménnyel végezte és a később számára oly fontos kémia iránt is mélyen érdeklődött. Akkor mégsem gondolhatott továbbtanulásra. Pénzt kellett keresnie. Az Orsós-családnak nem volt miből támogatnia őt, sőt inkább neki kellett segítenie őket. A paksi atomerőműben keresett tehát laboránsi állást. Sokáig várt, hátha sikerül, de reménye nem vált valóra. Mielőtt azonban végképp elkeseredett volna, megint megfogta a kezét valaki. Egy régi barátnő, aki azt ajánlotta, próbálkozzon ismét Pécssett, az egyetemen, s igaza lett. A remek szakmai előzményekkel dicsekvő laboránst valóban felvették az egyetem Népegészségtani Intézetébe. Megint tanulnia kellett. Ott sajátította el különböző számítógépes kutatóprogramokat és nemzetközi számítógép-kezelői oklevelet is szerzett. Bonyolultabb ismereteket is: belekóstolt a legmodernebb biotechnológiai módszerekbe.

Közben újabb kezek nyúltak felé. Kutatóintézeti főnökei, munkatársai addig nem hagyták nyugton, amíg rá nem beszéltek, hogy – az érettségi után hat

évvel – adja be a felvételi kérelmet a pécsi egyetem biológus szakára. Nem rosszindulatú emberektől kapta az újabb pofont, hanem a felvételi pontszámítástól, ami miatt elutasították a felvételét. Újra kinyúltak felé azonban a segítő kezek. Próbálj szerencsét Szegeden – bíztatták –, az ország legszínevonalasabb biológus tudásközpontjában! Zsuzsa már nem nagyon remélte, ám 2000 nyarán mégis felvették Szegedre. Kénytelen volt mégis visszatérni Pécsre, mert túl távol került a falujától, nagyon nehéz volt onnan hazajárni és az útiköltség is drágának bizonyult. Az anyaintézete tanulás melletti félállást, jövedelmet ajánlott, s a családnak nagy szüksége volt erre.

Aztán mégis megnyílt a kapu a tudományos pálya felé, s 2005 nyarán beadta a jelentkezését a PTE ÁOK egyik PhD-programjába. A történet innen már ismert: nyert. Mégpedig úgy, hogy mindössze két pályázó szerzett az egyetemen több pontot, mint ő.

Orsós Zsuzsa azt mondta, még valamit meg akar tanulni. Az államvizsga után egy évig a Romaversitas Alapítvány ösztöndíjasa volt. „A foglalkozásokon sok tapasztalatot szereztünk a hazai cigányság helyzetéről, kicseréltük gondolatainkat, civil szervezetekkel ismerkedtünk, s mi magunk is tanulhattuk a cigányság kultúráját.”

*

Ember István professzor, a pécsi Népegészségügyi Intézet igazgatója, az intézet saját sikerének is érzi PhD-ösztöndíjasának akadémiai sikerét.

– A karriertől már senki sem menti meg Zsuzsát. Pedagógusnak is kiváló, az orvostanhallgatók, akiknek közegészségtan előadásokat, foglalkozásokat tart, dicsérik. Meglesz a PhD-fokozat is, és még ki tudja, mi minden. Jó úton jár, a roma világban szinte páratlan karrierje már el van egyengetve. Én mégis féltém őt.

– Kítől, mitől?

– A pályatársaktól, az irigységtől.

– De eddig is mindig kinyúltak felé kezek...

– Igen, csakhogy eddig lefelé kellett nyúlni érte és fölsegíteni őt. Most változik a helyzet. Pálya- és versenytárs lesz, illetve már az is...

– Olyan nincs, hogy ne nyúlnának a legkisebb felé kezek. Lám, most is az Akadémia...

– Persze, csakugyan mindig kinyúlnak kezek. Ez a legkisebbek szerencséje. Ebben a sikertörténetben is kijut a legnagyobb szerencse a legkisebbnek.

Ember professzor nem is magyaráz tovább. Stílusosan a kezét nyújtja...

N. Sándor László

Forrás: *no!*

OLVASSA A Barátság-ot!

FIZESSEN ELŐ MOST 2006-RA!

Éves előfizetési díj: 1200 Ft + 720 Ft postaköltség, összesen: 1920 Ft/év.

A folyóirat előfizethető a Filantróp Társaság Barátság szerkesztősége

OTP-számlaszámán: 11711034-20813402,

Vagy e szelvény visszaküldésével (1519 Budapest, Postafiók 452.):

Név:

Lakcím:

Csekket vagy számlát kér:

e-mail címünk: baratsag@chello.hu, info@nemzetisegek.hu

honlapunk: www.nemzetisegek.hu

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!